

УДК 32.019:070:323.2

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.57.23>

ПОЛІТИЧНИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ ОДЕЩИНИ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Михайло Шабанов

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
кафедра політології
Французький бульвар, 24/26, 65000, м. Одеса, Україна*

Повномасштабне вторгнення окреслило нові виклики та системні зрушення у діяльності міських та регіональних ЗМІ, трансформацію їх конфігурації та основних змінних. Важливо відмітити, що вектор трансформацій охоплює й важливу проблематику формування політичного порядку денного. На загальнонаціональному рівні структурався та системно визначився вектор «Єдиного Телемарафону».

На рівні регіональних та суто місцевих ЗМІ відбувся синтез порядку денного, що становить значний науковий інтерес з огляду на децентралізацію політичного процесу з початком євроінтеграційних реформ з 2014 року, коли відбувався амбівалентний процес переорієнтації основних комунікаційних ліній та складних меседжів до української аудиторії.

Додатковим став фактор необхідності перегляду основи інформаційного контенту каналів Одеси та регіону. Особливо помітно це на роботі місцевих телеканалів. Частка їх довоєнних проєктів суттєво зменшилась. Зокрема, мова йде, наприклад про випуск соціально-політичних ток-шоу.

Основна теза аналітичної роботи спрямована на два аспекти: 1. Зменшення кількості міських та регіональних ЗМІ в Одеській області після початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року. 2. Зникнення завуальованих або прямих проросійських меседжів у ЗМІ та медіа в цілому. 3. Зникнення або систематична трансформація іміджу та комунікації запрошених спікерів як акторів, що формували як меседжі для власної цільової аудиторії, так і намагалися достукатися до нової. 4. Порядок денний визначається викликами воєнного часу, а його політична складова пов'язана з вимірюванням громадської та волонтерської активності політиків чи політичних партій загалом.

Ключові слова: політичний порядок денний, прикладна політологія, регіональні ЗМІ, повномасштабне вторгнення, політичні технології, політична комунікація, політичний процес, політична консолідація, політична інформація.

Актуальність наукової проблеми. Розгляд базових та динамічних аспектів формування медіапростору на регіональному рівні областей сучасної України залишається проблемою, яка лише частково досліджена в межах сучасного соціально-політичного дискурсу, та, зокрема, й політології. Ця наукова проблема актуалізована у сучасному напрямку прикладної політології, адже саме цей науковий напрямок актуалізує застосування політичних технологій, які мають маркетинговий, медійний та субмедійний характер.

Крім того, маркетингова складова знаходить відповідний вияв у формуванні регіонального політичного порядку денного, навіть у воєнний час, коли ці аспекти наявно поставлені на певну ситуаційну «паузу». Сучасність дійсно вводить свої корективи і щодо трансформційних специфік медіа спрямованості, щодо їх кількості та порядку денного з його наявними політичними знаменниками.

Для західного аналітичного дискурсу більш принциповим стає дослідницька робота з матеріалом, що безпосередньо стосується загальнонаціонального рівня ЗМІ. Мова йде, як

про провідні телеканали, так і про популярні інтернет – ресурси, де загальний обсяг підписників сягає від 1 млн охоплення. Загальнонаціональні мовники є більш пріоритетними саме через фактор охоплення простору та цільової аудиторії. Водночас сьогодні ситуація є вкрай змінною, тобто слід наголосити, що відбувається «децентралізація» медіапростору, у кожному окремому регіоні та навіть місті, чітко можна говорити про появу власних елементів єдиного політичного порядку денного. Вітчизняний дослідник у статті відмічає: «Серед давно звичних форматів діяльності регіональних медіа (спрямованість на висвітлення позитивного досвіду вирішення проблем владою, нещадна критика або відмежування від новин щодо роботи органів місцевої діяльності) поширення набуває позиціонування локальних ЗМІ як майданчика для діалогу і дискусій громади та влади» [1, с. 52]. І. Луцок у статті «Регіональні ЗМІ в сучасному суспільстві: функції, завдання, проблеми» акцентує на змінних особливостях та специфіках регіональних ЗМІ у новий для нашої країни період [2].

Телеграм-канали та інтернет-ресурси на локальному рівні є максимально рефлексивними щодо подій в країні та регіоні, більш того, вони надають можливість для «поля дискусії» або «поля критики». Дослідження такого аспекту взаємодії можливе лише у поєднанні аналітики комунікації та застосування так званого мережевого методологічного підходу.

У довоєнний час, тобто до періоду лютого 2022 року, це було викликано, в тому числі диференціацією повідомлень від різних медійних площин, деякі з котрих знаходились у державному володінні, деякі фактично були олігархічними. В першому випадку порядок денний цілком залежав від головної позиції правлячої еліти країни, а саме управлінської еліти, істеблішменту. В другому випадку загальнонаціональні канали транслювали цілком скомпоновану та погоджену позицію власника чи власників. Отже, актуалізований порядок денний у вимірі політичного процесу був цілком орієнтований на розкриття необхідного «контенту» від замовника. Цим замовником виступала держава. Також цим замовником були великі олігархічні групи чи окремі олігархи, також бізнесові структури з менш значним капіталом.

Регіональний спектр відігравав доповнюючу структурну роль. Він і не заперечував висказані політичні повідомлення на загальнонаціональному рівні, водночас пролонгував деякі на місцевому рівні. Регіональний порядок денний ЗМІ та медіа Одеси та Одеської області охоплював та структурував як взаємовідносини між центральною та місцевою владою, так і інтеракції й комунікативні впливи регіональних еліт крізь призму єдиного поля інтересів.

Повномасштабне вторгнення окреслило нові виклики та системні зрушення у діяльності міських та регіональних ЗМІ, трансформацію їх конфігурації та основних змінних. Важливо відмітити, що вектор трансформацій охоплює й важливу проблематику формування політичного порядку денного. На загальнонаціональному рівні структурувався та системно визначився вектор «Єдиного Телемарафону». На рівні регіональних, так суто локальних ЗМІ відбувся синтез порядку денного, що не може не складати значний науковий інтерес через децентралізований характер прояву політичного процесу з початком євроінтеграційних реформ, починаючи з 2014 року, коли в тому числі йшов амбівалентний процес переорієнтації у основних комунікативних лініях та комплексних повідомленнях до української аудиторії.

Мета наукового дослідження – це визначити основні системні показники політичного порядку денного медіапростору Одеської області та Одеси на сучасному етапі.

Об'єктом наукового дослідження є особливості політичного порядку денного в масштабах сучасної України після початку повномасштабної війни.

Предметом наукового дослідження є специфіка формування політичного порядку денного регіональними (локальними) Одеси та Одеської області після початку повномасштабної війни.

Для реалізації поставленої дослідницької мети слід наголосити на вирішенні наступних завдань, які формують поле наукових гіпотез щодо загальної ситуації з формуванням та процесом формування політичного порядку денного.

- систематизувати основні структурні компоненти медіапростору;
- визначити системні риси політичного порядку денного регіональних ЗМІ;
- окреслити зрушення у кількісних та якісних характеристиках регіональних (локальних) ЗМІ, інтернет-видань та телеграм-каналів після початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну;
- порівняти трансформаційні етапи у зміні політичного порядку денного регіональних (локальних) ЗМІ у довоєнний час та після початку повномасштабного вторгнення;
- визначити інтегративні характеристики та змінні функції місцевих медіа Одеси та Одеської області у формування політичного порядку денного;
- проаналізувати роль та трансформаційні аспекти у діяльності місцевих телеграм-каналів та інтернет-ресурсів, визначити специфіку сучасного політичного порядку денного.

Проблематика дослідження окреслена, як у суто теоретико-методологічному, так і у практико-прикладному вимірах. Концептуальний вимір розгляду базується на моделюванні сегменту регіональних (місцевих) медіа в межах цілісного утворення загальнонаціонального рівня. Після початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року вплив загальнонаціонального політичного порядку денного на інші рівні посилюється у сенсі спрямованої консолідації зусиль з протистояння інформаційно-психологічним операціям ворожої сторони, блокування фейків саме у контексті потрапляння їх у медійний простір та зупинки їх подальшого поширення.

У теоретико-методологічному вимірі необхідно акцентувати увагу на необхідності формування особливої аналітичної моделі для дискрептивного вибудовування основних елементів, принципів, характеристик та функцій медіапростору регіональних (місцевих) ЗМІ, їх системної комунікації.

Концептуалізація феномену порядку денного та політичного порядку денного є у статті «Порядок денний: теорія і метод структурування політичної реальності» українського дослідника В. Ковалевського «На сьогодні відомі такі практики його формування та реалізації: – дискурсивна (громадськість), – адміністративна (державна та корпоративна), – псевдодискурсивна (прихована адміністративна). У разі дискурсивного формування на порядок денний виносяться найбільш актуальні для громадськості питання, які виникли у ході обговорення. В адміністративній практиці застосовуються методи нав'язування з боку осіб, які можуть здійснювати вплив (власники, представники влади тощо). Псевдодискурсивна практика є сьогодні найбільш поширеною у світі, особливо у країнах, де відсутні сталі політичні традиції (це стосується, у першу чергу, й України). Ця практика дозволяє визначати теми, пріоритети, ранжувати події, водночас приховуючи реальні цілі (замовників)» [3, с. 215].

Велике місто стає ареною різного роду тенденцій у трансформації поточного політичного порядку денного [4]. Дослідник В. Ковалевський вважає, що «простором реалізації інтеракцій виступає політико-владне поле міста, яке в межах комунікативної парадигми характеризується, з одного боку, значним потенціалом, що надається для функціонування інформації і реалізації інтеракцій, відповідним чином структурує та впорядковує існуючі

моделі взаємодії, а з іншого, значним специфічним впливом на інтеракційні процеси, причому як нормативно визначеного, так і неформального характеру» [4, с. 173]

Також необхідно наголосити на специфіці місцевого політичного порядку денного, який постає в декілька рівнів аналітичного сприйняття: 1. Синтез загальнонаціональних, регіональних та локальних тематик. 2. Синтез регіональних та місцевих тематик. 3. Локальний порядок денний. Тобто, мова йде про синтезування визначених рівнів в межах місцевого порядку денного та політичного порядку.

У вимірі періодизації порядок денний розподілено на довоєнний період (з 2014 по 24 лютого 2022 року) та воєнний (з 24 лютого 2024 року по сьогоднішній день). Періодизація важлива у методологічному плані, як інструмент охоплення змін та трансформацій медіапростору на національному, регіональному та локальному рівнях. При цьому необхідно врахувати високий та значний ступінь інертності порядку денного регіональних та місцевих ЗМІ та медіа в цілому. Вони закономірно концентрують увагу на локальних соціально-політичних подіях.

Додатково необхідно врахувати, що на регіональному рівні представлені філії загальнонаціональних мовників. У випадку Одеської області та Одеси, мова йде про «Суспільне» (філія Національної суспільної телерадіокомпанії України, до якої входять однойменний телеканал, радіоканал «Українське радіо Одеса» та діджитал-платформи, телеграм – канал). Тобто, у даному випадку порядок денний та контент буде визначатись в цілому політикою каналу.

У практичному полі на сучасному етапі можна виокремити дослідження порядку денного провідними загальнонаціональними аналітичними центрами. Вони проводять, перш за все, моніторингові розвідки. Вони формують аналітичні звіти, щодо поточного стану медіапростору, його змін, змінних компонентів політичного порядку денного в цілому. Надають якісні та відповідно кількісні показники своїх досліджень. Серед таких моніторингових статей та звітів можна виокремити роботи від Фонду Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. За період з лютого 2022 року по сучасний етап ця організація акцентувала увагу на широкомасштабних змінах в інформаційній політиці провідних регіональних медіа [5].

Також загальним аспектом їх висновків є вихід на перші позиції по охопленню аудиторії Одеси та Одеської області саме телеграм – каналів. Вони на сучасному етапі взяли на себе роль суб'єктів у оформленні «горизонтального рівня» у політичній комунікації [6]. Це пояснюється декількома моментами, що мають об'єктивний характер, та зумовлені викликами воєнного часу, що диктує системні зрушення та об'єктивацію нових вимірів комунікативного впливу та обміну політичними повідомленнями.

Головний момент – це абсолютна доступність інформаційних повідомлень від найбільших телеграм-каналів Одеси та регіону, надалі це наявність широкої «зворотньої комунікації», практична спрямованість у воєнний час на меседжі «оповіщення» цільової аудиторії щодо наявності загроз, повітряних тривог тощо. Новинний ряд подається максимально стисло, редуковано, зміст орієнтований на швидке освоєння з боку зацікавлених сторін, які можуть знаходитись у будь-якій обстановці та спостерігати за новинним рядом безпосередньо [7].

Можна чітко диференціювати телеграм-канали за саме політичним порядком денним. 1 тип каналів включає в порядок денний важливі політичні меседжі, надає можливість для їх поточного обговорення, 2 тип максимально прибира політичні меседжі та відповідну інформацію, орієнтуючись на новини та оповіщення, 3 тип каналів спрямований та синтез соціально-політичного та регіонального (місцевого) новинного контенту та інформації, яка, на думку адміністраторів та журналістів, є корисною та необхідною для читача.

Як зазначено у доповіді «Стан місцевих новин в Україні: спеціальний випуск у воєнний час» у аналітичному вимірі розгляду регіональних ЗМІ як в цілому, так і диференційовано: «регіональні редакції намагалися побудувати комерційну модель фінансової незалежності. Однак повномасштабне вторгнення росії зупинило рекламний ринок, і тепер медіа потрібно будувати нові моделі самофінансування з нуля. Наразі єдиним можливим способом фінансування є залучення зовнішніх коштів – грантів [8]. Фінансовий вимір взаємодії, втрати та цьому тлі диктують зміни у порядку денному в цілому та його політичному сегменту зокрема. Одеські медіа виявили значний ступінь залежності від фінансування бізнес-структур, тому наявними стали втрати цього фінансування під час воєнних дій.

Додатковим став фактор необхідності перегляду основи інформаційного контенту каналів Одеси та регіону. Особливо помітно це на роботі місцевих телеканалів. Частина їх довоєнних проєктів суттєво зменшилась. Зокрема, мова йде, наприклад про випуск соціально-політичних ток-шоу. Цей формат мав прояв у довоєнний час. Однак у воєнний час відбулось редукування цього формату.

Загалом Одеса та Одеська область, що у довоєнний період, що після початку повномасштабного вторгнення втратила суттєвий сегмент офіційних медіа, тобто було закрито більшість місцевих телеканалів, вони згорнули власну діяльність, втративши значний кадровий склад. Зокрема, мова йде про такі телеканали як «Академія», «Одеса Live», «Южная волна» та інші. Зменшення кількості телеканалів також пов'язано з суб'єктивним виміром їх порядку денного. У 2024 році припинив своє існування найбільший 7 Телеканал. У жовтні 2024 року припинив роботу один з найстаріших телеканалів міста Одеси «Град».

Кадровий склад змістився на загальнонаціональні медіа, або створив блогінг-індустрію регіонального рівня. Водночас, порядок денний суттєво відійшов від політичної тематики до соціальної, економічної, соціокультурної тощо. Центральним стрижневим моментом стає висвітлення цих тематик на фоні загального фону висвітлення повномасштабної війни.

Важливо відмітити, що створений напрямок одеського блогінгу шляхом вивільнення суттєвої кількості кадрового складу бувших телеканалів надає можливість для політичного підсилення інших владних і опозиційних сил незалежними блогерами та невеликими місцевими виданнями, які займають нішу онлайн видань. Власне, необхідно наголосити на цій тенденції, яка має стратегічний характер і має перспективи стати системним полем політичної гри для місцевих еліт та представників та амбасадорів загальнонаціональних політичних партій та проєктів.

Необхідно відмітити тенденцію, коли значна частка одеських журналістів диференціювало свою діяльність і співпрацюють із зарубіжними медіа, зокрема в Одесі.

Щодо контекстuality та внутрішніх особливостей політичного порядку денного, то слід наголосити, що показовим був так званий перехідний період першої половини 2022 року з мирного часу у воєнний, коли зміни були найбільш кардинальними та помітними. Причому необхідно наголосити, що вони мали як кількісний, так і якісний характер.

Важливо наголосити, що протягом періоду січень – червень 2022 року експертна група спільно із виданням «ІзбірКом» та Одеською обласною організацією ВГО «Комітет виборців України» здійснювали моніторинг мережевих регіональних ЗМІ, соціальних мереж тощо. Метою дослідження, зокрема були виявлення фейків та інформаційних викривлень та інформаційних вкидів у медіапростір та інформаційний простір в цілому [9].

Висновки. Системний розгляд та подальша аналітика специфіки формування порядку денного на регіональному рівні в медіапросторі безумовно є пріоритетним

завданням для сучасної прикладної політології. Категорія порядку денного порядку диференціюється на два виміри: 1. Структурний, як перманентні елементи категорії та феномену: до таких відноситься увага до діяльності місцевих органів влади та політиків, політична та соціальна активність бізнесменів у публічному контексті. 2. Процедурно-технологічний, як змінні складові у діяльності регіональних медіа, що детерміновані часом, зовнішніми та внутрішніми викликами. Два виміри сьогодні мають динамічні особливості, відбуваються трансформації як за якісними, так і за кількісними показниками.

Головна констатація аналітичної роботи спрямована на такі аспекти: 1. Зменшення кількості міських та регіональних ЗМІ в Одеській області після початку повномасштабного вторгнення лютого 2022 року. 2. Зникнення завуальованих або прямих проросійських меседжей в ЗМІ та медіа в цілому. 3. Зникнення або системна іміджева та комунікаційна трансформація запрошених спікерів, як суб'єктів, що формували як повідомлення до власної цільової аудиторії, так і намагались охопити нову. 4. Порядок денний визначений викликами воєнного часу, а політична його складова має відношення до виміру громадсько-волонтерської активності політиків або політичних партій в цілому.

Список використаної літератури

1. Русиняк А. Регіональні ЗМІ у процесі демократичних перетворень в Україні: специфіка та проблемний вимір. Науковий журнал «Політікус». 6. 2020. 51–57.
2. Луцюз І. Регіональні ЗМІ в сучасному суспільстві: функції, завдання, проблеми. Вісник Львівського університету. 2014. 39. 152–157.
3. Ковалевський В. Порядок денний: теорія і метод структурування політичної реальності. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2013. № 4. С. 211–242.
4. Ковалевський В.О. Інформаційна взаємодія у політико-владному полі великого міста / В.О. Ковалевський. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2010. 221с.
5. Стах А. Медіапростір Одеси: аналіз контенту, який споживають одесити. Фонд Демократичні ініціативи імені І. Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/mediaprostir-odesi-analiz-kontentu-yakiy-spozhyvayut-odesiti>
6. Воронкіна С. Голос України в Одесі: переорієнтація одеського медіапростору у воєнний час. Фонд Демократичні ініціативи імені І. Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/golos-ukraini-v-odesi-pereorientatsiya-odeskogo-mediaprostoru-u-voenniy-chas>
7. Гречаний К. Інтернет-медіа Одещини в умовах воєнного стану: нові реалії. Фонд Демократичні ініціативи імені І. Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/internet-media-v-umovakh-voennogo-stanu-novi-realii>
8. The state of local news in Ukraine: wartime special edition. URL: <https://research.mediadevelopmentfoundation.org/en/2022.html#enter> (accessed 12 January 2024.)
9. Моніторинг регіональних ЗМІ, соціальних мереж Одещини, окремих ЗМІ рф з метою виявлення ворожих інформаційних операцій, дезінформації, прихованих спроб маніпулювання громадською думкою. URL: http://cvu.od.ua/db_pic/images/files/file_1657126497.0931.pdf ((accessed 17 November 2024).
10. Political agenda of regional media in Odesa region after the start of the full-scale invasion: current state and prospects

POLITICAL AGENDA OF REGIONAL MEDIA IN ODESA REGION AFTER THE START OF THE FULL-SCALE INVASION: CURRENT STATE AND PROSPECTS

Mikhailo Shabanov

Odessa National University named after I.I. Mechnikov,

Department of Political Science

French Boulevard, 24/26, 65000, Odessa, Ukraine

The full-scale invasion has outlined new challenges and systemic shifts in the activities of urban and regional media, transforming their configuration and key variables. It is important to note that the vector of transformations also covers the important issue of shaping the political agenda. At the national level, the vector of the 'Single Telethon' was structured and systematically defined.

At the level of regional and purely local media, there was a synthesis of agendas that is of significant scientific interest given the decentralisation of the political process with the start of European integration reforms since 2014, when there was an ambivalent process of reorientation of the main communication lines and complex messages to the Ukrainian audience.

An additional factor was the need to revise the basis of the information content of the channels in Odesa and the region. This is especially noticeable in the work of local TV channels. The share of their pre-war projects has significantly decreased. This includes, for example, the production of social and political talk shows.

The main thesis of the analytical work is focused on two aspects: 1. Reduction in the number of city and regional media in Odesa region after the start of the full-scale invasion in February 2022. 2. The disappearance of veiled or direct pro-Russian messages in the media and media in general. 3. The disappearance or systematic transformation of the image and communication of invited speakers as actors who shaped both messages for their own target audience and tried to reach a new one. 4. The agenda is determined by the challenges of wartime, and its political component is related to the measurement of civic and volunteer activity of politicians or political parties in general.

Key words: political agenda, applied political science, regional media, full-scale invasion, political technology, political communication, political process, political consolidation, political information.